

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifimiz gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur. Gereğini arz ederiz. **13.06.2024**

Sezai TEMELLİ

Muş Milletvekili

Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi

Grup Başkanvekili

Gülüstan KILIÇ KOÇYİĞİT

Kars Milletvekili

Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi

Grup Başkanvekili

GEREKÇE

İktidarın sermayeyi ve rantı merkeze alan ekonomi kararları enflasyonu hızla arttırmış, milyonlarca yurttaş enflasyon ve hayat pahalılığı baskısı altında kalmıştır. Türkiye her şeye her gün zam yapılan, fiyat istikrarının yok olduğu ağır bir buhran dönemi yaşamaktadır. Enflasyon oranları karşılaştırıldığında yüzde 75'lik resmî enflasyon oranıyla Türkiye diğer ülkelerden negatif olarak ayrılmaktadır. Bu oranla Türkiye dünyada en yüksek enflasyona sahip ilk beş ülke arasında yer almaktadır.

Türkiye'de emekçiler ve emekliler en temel ihtiyaçlarını dahi karşılamakta zorlanmaktadır. Sendikaların yaptığı araştırmalara göre 2024 yılının Mayıs ayı itibarıyla Türkiye'de açlık sınırı asgari ücreti geçmiş, yoksulluk sınırı ise 62 bin liraya dayanmıştır.

Bilindiği üzere son zamanlarda yapılan değişiklikle sigorta başlangıcı 9 Eylül 1999 tarihinden önce olup emeklilik için gereken yaş dışındaki sigortalılık süresi ve prim günü koşullarını sağlamış olanlar emeklilik hakkı kazanmış ve bu kapsamda yaklaşık 2,5 milyon başvuru yapılmıştır. Yapılan düzenleme sonrası Türkiye'de emekli sayısı 16 milyona yaklaşmıştır. Şu an için yaklaşık 16 milyon nüfusuyla emekliler ülkenin en önemli toplumsal kesimlerinden birisini oluşturmaktadır. Ücretli çalışan sayısının sadece 15 milyon civarında olduğu bir ekonomide bu sayının ne denli önemli olduğu daha iyi anlaşılmaktadır.

2023 yılının temmuz ayında yapılan maaş zammıyla memur emekli aylıkları için yüzde 17,55 olarak belirlenen zam oranı çıkan ek kararla yüzde 25'e tamamlanmış, SSK ve Bağ-Kur emeklilerine yüzde 5,23 memur emeklilerine ise yüzde 7,45 refah zammı yapılmıştı. Böylelikle en düşük memur emeklisi maaşı 9 bin 877 liraya çıkmış ancak bu durum yalnızca kök aylığı 7 bin 500 liranın üstünde olan emekliler için geçerli olmuştu. Kök aylığı 6 bin liranın altında kalan emekliler ise maaşlarını yılsonuna kadar 7 bin 500 lira olarak almaya devam etmek zorunda kalmışlardı. Ayrıca aynı karara göre, tüm kamu personeline bir de eşit miktarda olacak şekilde, yani seyyanen 8 bin 77 liralık ilave ödeme yapılması kararlaştırılmış, alınan bu zamdan ise emekliler faydalanamamıştır. Bu süreçte insani yaşam koşullarından mahrum bırakılan emeklilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi yerine emeklilerden sabretmeleri istenmiştir.

Emeklilerin kök aylıklarının tamamlanan aylıklarından düşük olma hali günümüzde de devam etmekte, emekli aylıkları 10 bin liraya tamamlanmaktadır. Ancak halihazırda yaklaşık 4 milyon emeklinin kök maaşı 10 bin liranın altındadır. Bu nedenle 2024 yılının temmuz ayında altı aylık enflasyon oranında zam yapılacak olsa dahi emekliler enflasyonun altında ezilmeye devam edecektir. Çünkü zam kök aylıklar üzerinden hesaplanmaktadır. Bu durumda 8 bin lira alan emekli yüzde 25 zam olsa dahi maaşı 10 bin lira olacak ve maaşları yüksek enflasyona rağmen değişmemiş olacaktır. Bu da emeklilerin alım gücünün gittikçe erimesini beraberinde getirecektir.

Son yıllarda emeğiyle geçinmek zorunda olanlar başta olmak üzere emekliler de yoğun hak kaybına uğramışlardır. Emeklilerin yaşadıkları hak kayıplarını ortaya koyan birkaç çarpıcı veriye baktığımızda durum daha net ortaya çıkmaktadır. Emekliler 20 yıl önce asgari ücretin yaklaşık yüzde 40 üzerinden aylık alırlarken şu anda asgari ücretin yüzde 60'ına denk gelen bir maaşa mecbur bırakılmışlardır. Memur emeklileri için iki tehlike söz konusudur. Memur emeklileri bu temmuz ayında toplu sözleşmeden kaynaklı olarak enflasyondan yaklaşık 5,5

puan düşük zam alacaklardır. Ayrıca memur emeklilik bağlama oranları son bir yıl içinde ciddi şekilde düşmüştür. Bir yıl önce emekli olan bir memur aylığının yüzde 71'ini alırken, şimdi emekli olacak bir memur aylığının yüzde 41'ini ancak alabilecektir. Her geçen gün emeklilerin kaybı daha da artmaktadır.

Emeklilik hem çalışmaya bağlı bir hak hem de çalışma hakkının devamı niteliğindedir. Tam da bu sebeple emeklilerin sorunları çalışma hayatı ve sorunlarının önemli bir parçasıdır. Ömürlerinin en verimli zamanlarını çalışarak geçirmiş olan vatandaşların emekliliklerini huzur ve refah içinde geçirmeleri sağlamak iktidarın en temel yükümlülüklerindedir. Ancak günümüzde emeklilerin büyük bir kısmı asgari ücretin dahi çok altında bir ücretle, açlık sınırının da altında, zorlu yaşam koşullarında yaşamaya mahkûm edilmişlerdir. Emekli maaşlarına yapılan zamlar yüksek enflasyon ve derinleşen ekonomik kriz karşısında anlamsız hâle gelmiştir.

Emekliler 2000'li yılların başından itibaren hak kayıplarını yaşamaya devam etmektedirler. Bu mağduriyetlerin temel kaynağı ise 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'dur. 2008 yılında yürürlüğe giren 5510 sayılı yasa ile emekliliğe erişim hakkı zorlaşmış, emeklilik yaşı yükseltilmiş, emekli aylığı elde etme koşulları değişmiş ve emekli aylıkları düşmeye başlamıştır. Çalışan ve iş arayan emekli sayısı 2003 yılında 1,5 milyonken 2017 yılı verilerine göre 4 milyonu aşmıştır. Günümüzde yaşanan ekonomik krizin ve emekli maaşlarının açlık sınırının dahi altında olması dolayısıyla bu sayının çok daha vahim boyutlara ulaştığı hesaplanmaktadır. Emeklilerin yaşadıkları bu sorunların yanı sıra hak arama mücadeleleri de engellenmekte, kurdukları sendikalar ise valilikler tarafından açılan kapatma davalarıyla muhatap olmak zorunda kalmaktadır.

Emeklilerin en düşük emekli maaşı sendikalar tarafından aylık olarak hesaplanan yoksulluk sınırının yarısına denk gelecek şekilde altı ayda bir arttırılmalıdır. Aksi hâlde emekliler adeta ölüme terk edilmiş olacaklardır. Bu nedenle emekli aylıklarının ülkedeki ekonomik gidişat da nazara alınarak yeniden ele alınması ve enflasyonist ortamda periyodik olarak artırılması elzem hâle gelmiştir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Yapılan düzenleme ile yaşam standartlarının iyileştirilmesi için emeklilerin aylık bağlanma oranlarının değiştirilerek maaşlarında artış yapılması öngörülmektedir.

MADDE 2- Emekli aylıklarının her ay açıklanan yoksulluk sınırının, en yüksek olan baz alınarak, en az yarısı olacak şekilde altı ayda bir arttırılması amaçlanmaktadır.

MADDE 3- Emekli aylığı alanlar arasında eşitliğin sağlanması ve hak kayıplarının giderilmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 4- Emekli aylığı alanlara bir defaya mahsus olmak üzere ek ödeme yapılması amaçlanmaktadır.

MADDE 5- Yürürlük maddesidir.

MADDE 6- Yürütme maddesidir.

SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 29'uncu maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

“Aylık bağlanma oranı yüzde 70'tir. 25 yılın üzerindeki sürelerde her 360 gün için yüzde 2 eklenerek uygulanır. Bu hesaplamada 360 günden eksik süreler orantılı olarak dikkate alınır. Aylık bağlanma oranı ise yüzde 90'ı geçemez.”

MADDE 2- 5510 sayılı Kanuna 30 uncu maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Yaşlılık aylığının artışı

MADDE 30/A- Yaşlılık aylığı altı ayda bir, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan yoksulluk sınırı ile sendikalar tarafından açıklanan yoksulluk sınırı artış oranı arasında en yüksek olan oran baz alınarak kendiliğinden artar. Türkiye İstatistik Kurumu ve sendikalar bu yoksulluk sınırını, her ayın üçüncü günü açıklar. Bu maddenin uygulanmasında Bakanlık yetkilidir.”

MADDE 3- 5510 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 98- Bu maddeyi ihdas eden Kanunun 1'inci maddesi, hâlihazırda emekli aylığı bağlanmış olanlar için de uygulanarak bunların aylıkları yeniden hesaplanır. Bu kişilere bu maddeyi ihdas eden Kanunun yürürlük tarihinden itibaren yeni belirlenen tutar üzerinden aylık ödenir.”

MADDE 4- 5510 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 99- Bu Kanun kapsamında kendisine emeklilik aylığı bağlanmış olanlara bir defaya mahsus olmak üzere, geçici 98'inci madde uyarınca belirlenen maaş tutarının 4 katı tutarında ek ödeme yapılır.”

MADDE 5- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 6- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.